

۱۴۱۴

ماهیت تجارت خدمات

از منظر حقوق بین الملل

مؤلفان:

د. تر میثم اقبالی

دانشجوی دوره دکتری تخصصی حقوق بین الملل عمومی

دانشگاه آزاد اسلامی (واحد تهران مرکزی)

یادآوری

فارغ التحصیل کارشناسی ارشد حقوق بین الملل

دانشگاه آزاد اسلامی (واحد تهران مرکزی)



مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	قنبری، بیتا،
عنوان و نام پدیدآور	ماهیت تجارت خدمات: از منظر حقوق بین الملل / تألیف بیتا قنبری، میثم اقبالی.
مشخصات نشر	تهران: مجد، ۱۳۹۵.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۴۹-۴ :
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	موافقتنامه عمومی تجارت خدمات (۱۹۹۴م=۱۳۷۳)
موضوع	خدمات
موضوع	بازرگانی بین المللی
موضوع	خدمات — قوانین و مقررات
شناسه افزوده	اقبالی، میثم،
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ م ۳۲ ق/ک ۴۶۰۰
رده بندی دیویی	۳۸۲/۹۲:
شمه	سایبشناسی ملی ۴۳۵۸۶۰۴:

هرگونه کپی نامی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
مؤلف و ناشر مسئول تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایند.

ماهیت تجارت خدمات از منظر حقوق بین الملل

مؤلفان: دکتر میثم اقبالی، بیتا قنبری

انتشار اول: مجد

چاپ اول: ۱۳۹۵ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

دفتر مرکزی: مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نظری و ۱۲ فروز، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۰۹۴۲۲

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۴۹-۴

ISBN: 978-600-193-649-4

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۰۹۴۰۰

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (میری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ سف: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸
فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

۹	 پیشگفتار
۱۱	 مقدمه
۱۳	بخش اول: خدمات و موافقت نامه گاتس
۱۵	فصل اول: مفهوم، نقش و اصول تجارت خدمات
۱۵	مبحث اول: مفهوم، هدف و ضرورت تجارت خدمات
۱۶	گفتار اول: مفهوم تجارت خدمات
۲۲	گفتار دوم: هدف تجارت خدمات
۲۳	گفتار سوم: ضرورت تجارت خدمات
۲۴	مبحث دوم: نقش مراحل تجارت خدمات
۲۴	گفتار اول: نقش تجارت خدمات
۲۸	گفتار دوم: روند تجارت خدمات
۳۳	گفتار سوم: تجارت بین المللی خدمات
۳۵	مبحث سوم: اهمیت تجارت خدمات
۳۵	گفتار اول: اهمیت صادرات
۳۶	بند اول: اهمیت صادرات در اقتصاد
۳۹	بند دوم: اهمیت در منافع اقتصادی
۴۱	گفتار دوم: اصول صادرات خدمات
۴۲	بند اول: تداوم خدمات
۴۳	بند دوم: ایجاد تعرفه برای مشتریان
۴۵	گفتار سوم: آزادسازی خدمات
۴۵	بند اول: هدف آزادسازی خدمات
۴۷	بند دوم: روند آزادسازی خدمات
۵۱	فصل دوم: موافقت نامه عمومی تجارت خدمات (GATS)
۵۲	مبحث اول: اهداف و مفاهیم پایه ای گاتس
۵۴	گفتار اول: پیشینه تاریخی و اهداف اصلی و ساختار
۵۹	گفتار دوم: خدمات و روش های عرضه خدمات
۶۱	بند اول: عرضه بین مرزی (شیوه ۱)
۶۲	بند دوم: عرضه خدمات در خارج (شیوه ۲)

۶ □ ماهیت تجارت خدمات از منظر حقوق بین الملل

- بند سوم: به روش حضور تجاری (شیوه ۳) ۶۳
- بند چهارم: به روش حضور شخص حقیقی (شیوه ۴) ۶۴
- گفتار سوم: مبانی و ماهیت GATS ۶۷
- مبحث دوم: الزامات عام و خاص در موافقت نامه گاتس ۷۰
- گفتار اول: تعهدات عمومی ۷۴
- بند اول: رفتار دولت کامله الوداد و اصل شفافیت ۷۴
- بند دوم: تأیید متقابل صلاحیت‌ها برای عرضه خدمات و مقررات داخلی ۷۶
- بند سوم: مقررات حاکم بر انحصارها ۷۷
- بند چهارم: حفاظت از رقابت و پرداخت‌ها و انتقالات ۷۸
- بند پنجم: افزایش مشارکت کشورها ۷۹
- گفتار دوم: تعهدات خاص ۸۲
- بند اول: تعهدات ۸۳
- بند دوم: ترمیمات منطقه ای و تجارت خدمات ۸۶
- گفتار سوم: سایر الزامات موافقت نامه ۸۸
- بند اول: خدمات حمل و نقل هوایی ۸۹
- بند دوم: خدمات مخابراتی ۹۰
- بند سوم: خدمات مالی ۹۲
- بخش دوم: خدمات طبقه بندی شده گاتس (SSC) ۹۷
- فصل اول: خدمات دسته اول SSCL ۹۹
- مبحث اول: خدمات زیر ساختاری ۱۰۰
- گفتار اول: خدمات بازرگانی ۱۰۰
- بند اول: خدمات حرفه ای ۱۰۰
- بند دوم: خدمات رایانه و مرتبط به آن ۱۰۴
- بند سوم: خدمات تحقیق و توسعه ۱۰۵
- گفتار دوم: خدمات مالی ۱۰۷
- بند اول: خدمات بیمه و مرتبط با آن ۱۰۹
- بند دوم: بانکداری و سایر خدمات مالی ۱۱۲
- مبحث دوم: خدمات مکمل زیر ساختاری ۱۱۷
- گفتار اول: خدمات توزیع ۱۱۷
- بند اول: خدمات نماینده حق العمل کار ۱۱۹

فهرست مطالب □ ۷

۱۲۰	بند دوم: خدمات عمده فروشی و خرده فروشی
۱۲۳	بند سوم: خدمات فرانشیز
۱۲۵	گفتار دوم: خدمات زیست محیطی
۱۲۵	بند اول: خدمات کاهش سر و صدا
۱۲۷	بند دوم: خدمات حفاظت از طبیعت و مناظر
۱۲۷	بند سوم: خدمات بازسازی
۱۲۹	بند چهارم: خدمات فاضلاب و خدمات آب
۱۳۰	مبحث سوم: خدمات رفاهی
۱۳۱	گفتار اول: خدمات اجتماعی و بهداشتی
۱۳۲	گفتار دوم: خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت
۱۳۴	فصل دوم: خدمات دسته دوم SSCL
۱۳۴	مبحث اول: خدمات زیر ساختاری
۱۳۵	گفتار اول: خدمات ارتباطات
۱۳۶	بند اول: خدمات پست، و/یا پیک
۱۳۷	بند دوم: خدمات سرگسی - صری
۱۳۹	بند سوم: خدمات مخازن
۱۴۰	گفتار دوم: خدمات حمل و نقل
۱۴۲	بند اول: حمل و نقل دریایی
۱۴۳	بند دوم: حمل و نقل هوایی
۱۴۵	بند سوم: حمل و نقل زمینی
۱۴۷	مبحث دوم: خدمات مکمل زیر ساختاری
۱۴۷	گفتار اول: خدمات انرژی
۱۵۴	گفتار دوم: خدمات فنی و مهندسی
۱۵۶	مبحث سوم: خدمات رفاهی
۱۵۷	گفتار اول: خدمات آموزشی
۱۵۹	گفتار دوم: خدمات تفریحی، فرهنگی و ورزشی
۱۶۱	نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها و راهکارها
۱۶۷	منابع و مأخذ

علائم اختصاری

ANZCERTA : Australia-New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement

توافق نامه روابط نزدیک اقتصادی استرالیا و نیوزیلند

ASEAN : Associate of Southeast Asian Nations

اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا

FTA : Free Trade Agreement

توافق نامه تجارت آزاد کانادا و آمریکا

GATS : General Agreement on Trade in Services

موافقت نامه عمومی تجارت خدمات

GATT : General Agreement on Tariffs and Trade

موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت

GDP : Gross Domestic Production

تولید ناخالص داخلی

IMF : International Monetary Fund

صندوق بین المللی پول

ITU : International Telecommunication Union

اتحادیه بین المللی مخابرات

NAFTA : North American Free Trade Agreement

توافق نامه تجارت آزاد آمریکا شمالی

OECD : Organization for Economic Cooperation and Development

سازمان همکاری اقتصادی و توسعه

SSCL : Services Sector Classification List

لیست طبقه بندی بخش خدمات

TNC : Trade Negotiation Committee

کمیته مذاکرات تجاری

TNCs : Trans-National Corporation

شرکت های فراملیتی

TRIPS : Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights

موافقت نامه جنبه های تجاری حقوق مالکیت فکری

UNSD : United Nation Statistics Division

بخش آمار سازمان ملل متحد

WHO : World Health Organization

سازمان بهداشت جهانی

WTO : World Trade Organization

سازمان تجارت جهانی

پیشگفتار

در عصر حاضر، خدمات یکی از بخش‌های مهم اقتصاد بوده که هم اکنون نقش حیاتی در زندگی بشر دارد، و تجارت خدمات یکی از بحث برانگیزترین مباحث در سطح تجارت بین‌الملل می‌باشد. همواره ارتباط متقابل بین تجارت خدمات و حقوق تجارت بین‌الملل که در راستای توسعه تجارت خدمات و قانون مندی آن یکی از مهم‌ترین اهداف هر کشور به حساب می‌آید و مورد توجه برنامه ریزان و حقوق دانان قرار دارد.

در این راستا در سال‌های اخیر بررسی نگاه تجارت خدمات در حقوق تجارت بین‌الملل از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است و مطالعات وسیعی در این زمینه شکل گرفته است. همچنین ایجاد زمینه‌ها، مناسب حرکت در جهت همگرایی و افزایش همکاری‌ها در مورد توسعه تجارت بخش‌های مختلف خدمات در بین کشورهای عضو موافقت نامه عمومی تجارت خدمات (گاتس) مستلزم شناخت وضعیت تجارت این بخش‌ها در کشورهای عضو موافقت نامه گاتس است.

از این رو در این تألیف، نگارندگان با مروری بر وضعیت تجارت خدمات ضمن تشریح ابعاد کلیدی و اصول بنیادین تجارت خدمات، با توجه به اهمیت موافقت نامه گاتس، جایگاه تجارت خدمات در حقوق بین‌الملل را تشریح می‌نمایند.

دکتر میثم اقبالی - بیتا قنبری

مقدمه

بخش خدمات و تجارت آن در اقتصاد به دلیل تاثیرگذاری عمده ای که در فرایند تولید و نیز توسعه اقتصادی دارد و باعث افزایش اشتغال و ایجاد فرصت‌های بیکار شدن می‌شود اهمیت ویژه ای دارد و توجه اکثر کشورهای پیشرفته و در حال توسعه را به تغییرات ساختاری در این بخش معطوف ساخته است. امروزه تولیدکنندگان صادرات کنندگان کالا بدون دسترسی به خدماتی مثل بانکداری، بیمه، حسابداری، ارتباطات راه دور و سیستم‌های حمل و نقل مدرن، نمی‌توانند به حیات اقتصادی خود ادامه دهند. از اوایل دهه ۱۹۸۰ تاکنون، تجارت خدمات بالاترین رشد را در تجارت جهانی به خود اختصاص داده و در دهه ۱۹۹۰ همپای رشد تجارت کالا، به گونه‌ای که به طور متوسط ۶ درصد رشد داشته است، به طوری که در برخی سال‌ها حتی رشد تجارت خدمات از تجارت کالا پیشی گرفته است. در مجموع، آمار جدید نشان می‌دهد که اکنون خدمات بیش از ۲۰ درصد تجارت ثبت شده جهان و اکثریت فعالیت‌های داخلی در بیشتر کشورهای دنیا را تشکیل می‌دهد. علاوه بر این، سهم کشورهای در حال توسعه و در حال گذار در تجارت خدمات هم رو به افزایش است. بر اساس آمار بانک جهانی، در سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۳ میانگین رشد صادرات خدمات کشورهای توسعه یافته ۹/۶ درصد بود در حالی که این رقم برای کشورهای در حال توسعه معادل ۱/۸ درصد بوده است. برخی تحلیلگران هم معتقدند تجارت خدمات در آینده ای نه چندان دور از تجارت کالا پیشی خواهد گرفت. این در حالی است که استخراج ارقام دقیق تجارت بین‌المللی خدمات به خصوص ارقام

۱۲ □ ماهیت تجارت خدمات از منظر حقوق بین الملل

تجارت دو جانبه بسیار مشکل است، زیرا بسیاری از خدمات را نمی‌توان مانند کالا شناسایی و اندازه‌گیری کرد.

اهمیت خدمات در نظام تجارت چند جانبه در حال افزایش است که این خود بازتاب نقش محوری است که تجارت خدمات در اقتصاد جهانی ایفا می‌کند. در واقع، تجارت بین‌المللی خدمات در خلال بیست سال اخیر یا سال‌هایی که رشد فن‌آوری حمل و نقل و ارتباطات، کارایی و امکان‌ها به جایی خدمات را افزایش داده است، به طور چشم‌گیری رشد داشته است. به علاوه، انجام اصلاحات قانونی بازار محور در کشورهای پیشرفته و در حال توسعه، فرصت‌های تازه‌ای را برای مشارکت‌های خارجی در بازارهایی که (پیش از این) به روی رقابای خارجی بسته بود فراهم کرده است.